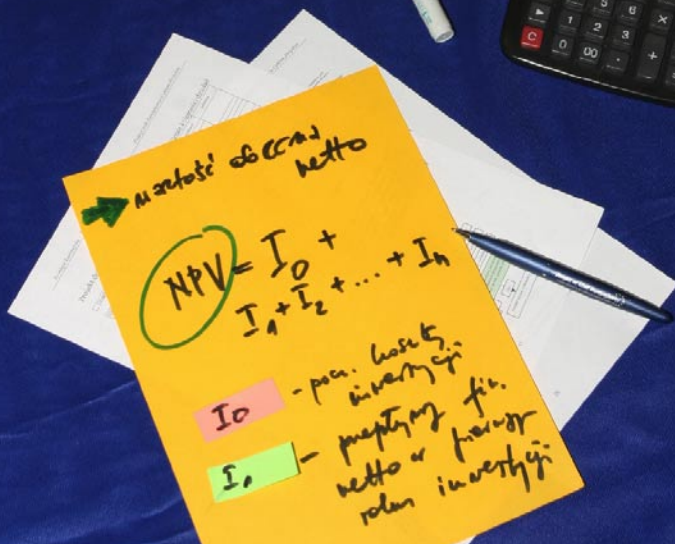

STUDIUM WYKONALNOŚCI

metodologia przygotowania wg UKIE

STUDIUM WYKONALNOŚCI

Publikacja wydana ze środków budżetowych
Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

Urząd Komitetu
Integracji Europejskiej
2003

STUDIUM WYKONALNOŚCI

Autor tekstu

BBJ Polska
www.bbjnet.pl

Wydawca

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
Al. Ujazdowskie 9, 00-918 Warszawa
<http://www.ukie.gov.pl>
e-mail: info@mail.ukie.gov.pl

Projekt graficzny serii wydawniczej

21 Drzewo, agencja interaktywna
Gagarina 86/7, 87-100 Toruń
<http://www.21drzewo.pl>

Skład i przygotowanie poligraficzne

JTP Group
ul. A. Chmiela 2/1, 30-078 Kraków
<http://www.jtpgroup.com.pl>
e-mail: biuro@jtpgroup.com.pl

Wydanie pierwsze - grudzień 2003
ISBN 83-89218-67-4

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Rola Studium Wykonalności z punktu widzenia procesu podejmowania decyzji inwestycyjnej przez jednostki samorządu terytorialnego
 - 1.1. Wprowadzenie
 - 1.2. Fazy życia projektu inwestycyjnego, funkcja i definicja Studium Wykonalności
2. Rola Studium Wykonalności z punktu widzenia wymogów Komisji Europejskiej jako instytucji współfinansującej realizację projektu w ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności
 - 2.1. Wprowadzenie
 - 2.2. Studium Wykonalności jako element procedury ubiegania się o dofinansowanie realizacji projektu inwestycyjnego ze środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności.
 - 2.3. Przykładowy zakres Studium Wykonalności inwestycji z sektora gospodarki wodnej
3. Słowniczek terminów

WSTĘP

Przewodnik, który trzymacie Państwo w rękach, został przygotowany w celu wyjaśnienia i przybliżenia definicji, struktury oraz podstawowych pojęć związanych ze Studium Wykonalności. Nie było naszym zamierzeniem wydanie jeszcze jednego opracowania, opisującego fachowym językiem i bardzo szczegółowo wszystkie elementy Studium Wykonalności wraz z całym szeregiem współzależności i wzajemnego przenikania się poszczególnych faz projektu. Z *Przewodnika* tego nie dowiecie się Państwo zatem, jak przygotować Studium Wykonalności. Po jego lekturze będziecie Państwo natomiast wiedzieć, czemu służy Studium Wykonalności, kiedy i dlaczego powinno ono być sporządzone oraz z jakich elementów winno się składać.

W odniesieniu do projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego wiedza ta pozwoli Państwu na uświadomienie sobie roli i wagi Studium Wykonalności:

- po pierwsze, z punktu widzenia jego udziału w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnej,
- po drugie, z punktu widzenia ubiegania się o środki finansowe na ich realizację z funduszy strukturalnych UE oraz Funduszu Spójności.

Wiedza ta pozwoli Państwu ponadto na precyzyjne określenie wymagań co do kształtu i zakresu Studium Wykonalności wykonywanego na Państwa zlecenie przez zewnętrznych konsultantów, aktywne uczestnictwo w tym procesie oraz dokonanie właściwej oceny wynikających z niego wniosków.

Struktura *Przewodnika* podzielona została na dwie części:

Rozdział 1. Rola Studium Wykonalności z punktu widzenia procesu podejmowania decyzji inwestycyjnej przez jednostki samorządu terytorialnego

Rozdział 2. Rola Studium Wykonalności z punktu widzenia wymogów Komisji Europejskiej jako instytucji współfinansującej realizację projektu w ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności

W rozdziale 1 omówiona zostanie rola Studium Wykonalności w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnej przez jednostki samorządu terytorialnego. Postaramy się przedstawić strukturę Studium Wykonalności oraz przybliżyć funkcję każdego elementu z punktu widzenia decyzji o rozpoczęciu/zaniechaniu realizacji inwestycji. Czytając *Przewodnik*, powinni Państwo jednak mieć na uwadze fakt, że nie istnieje uniwersalny model Studium Wykonalności, który dałby się zastosować do wszystkich rodzajów projektów inwestycyjnych, niezależnie od ich typu i rozmiaru, a układ i znaczenie poszczególnych elementów Studium są w każdym projekcie inne.

Rozdział 2 *Przewodnika* odnosi się do projektów inwestycyjnych

ubiegających się o dofinansowanie ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej lub Funduszu Spójności. Zaprezentowane zostaną zatem szczególne wymagania Komisji Europejskiej w odniesieniu do przygotowania projektów. Mamy nadzieję, iż pozwoli to Państwu ocenić rolę i znaczenie Studium w procesie ubiegania się o środki z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności na rozwój infrastruktury w regionie.

Biorąc pod uwagę rodzaj projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w Rozdziale 2.3 *Przewodnika* pokusiliśmy się ponadto o zaprezentowanie i omówienie przykładowego zakresu Studium Wykonalności dla projektu inwestycyjnego z zakresu ochrony środowiska w sektorze gospodarki wodnej.

Wybór tego sektora jest wynikiem analizy najczęściej podejmowanego przez jednostki Samorządu Terytorialnego rodzaju inwestycji. Z analizy tej wynika, iż inwestycje z zakresu ochrony środowiska, w tym głównie w sektorze gospodarki wodnej (wodno-ściekowej), znajdują się w ścisłym centrum zainteresowania tychże jednostek i, obok inwestycji drogowych, wypełniają zdecydowaną większość inwestycji przez nie podejmowanych, niezależnie od pochodzenia źródeł ich finansowania. Co więcej, duża część projektów zgłaszanych (w latach 2000-2002) przez samorządy do dofinansowania w ramach programów przedakcesyjnych (ISPA, Phare) dotyczyło sektora ochrony środowiska, w tym aż ok. 81% właśnie gospodarki wodnej i wodno-ściekowej.

Rozdział 3 *Przewodnika* obejmuje wyjaśnienie podstawowych pojęć i terminów związanych ze Studium Wykonalności w obu omówionych powyżej aspektach, jak również wyjaśnienie innych pojęć zawartych w *Przewodniku*.

ROZDZIAŁ 1

ROLA STUDIUM WYKONALNOŚCI Z PUNKTU WIDZENIA PROCESU PODEJMOWANIA DECYZJI INWESTYCYJNEJ PRZEZ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

1.1. WPROWADZENIE

Rozdział 1 Przewodnika zawiera wprowadzenie do zagadnień ogólnych związanych z planowaniem inwestycji i przedstawia cykl życia projektu inwestycyjnego z punktu widzenia wszystkich jego faz oraz ich wzajemnego przenikania się. Podobny nacisk położono na przedstawienie roli samego Studium w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnej przez jednostki samorządu terytorialnego.

1.2. FAZY ŻYCIA PROJEKTU INWESTYCYJNEGO, DEFINICJA I FUNKCJA STUDIUM WYKONALNOŚCI

Cykl życia projektu inwestycyjnego, począwszy od wstępnego pomysłu a skończywszy na rozpoczęciu jego normalnej eksploatacji, można podzielić na trzy fazy:

- fazę przedinwestycyjną,
- fazę inwestycyjną,
- fazę operacyjną (eksploatację).

Przewodnik dotyczy dokumentu powstającego w fazie przedinwestycyjnej, jednak ściśle związanego z pozostałymi dwiema fazami, co więcej, wywierającego na nie bezpośredni i decydujący wpływ.

Sukces lub porażka projektu inwestycyjnego zależą w głównej mierze od właściwego przeprowadzenia i analizy wyników badań technicznych, technologicznych, finansowych i ekonomicznych oraz związanych z ogólnym pojętym otoczeniem projektu.

Funkcją Studium Wykonalności jest dostarczenie wszelkich danych niezbędnych do podjęcia decyzji inwestycyjnej. Przedmiotem analizy dokonywanej w toku przygotowywania Studium Wykonalności są uwarunkowania techniczne, ekonomiczne, finansowe oraz związane ze środowiskiem naturalnym i strukturą organizacyjną inwestora, dotyczące planowanej inwestycji.

Rezultaty analiz oraz prac konsultingowych i inżynierskich podejmowanych w fazie przedinwestycyjnej mają z punktu widzenia realizacji inwestycji oraz jej późniejszej eksploatacji kluczowe znaczenie.

Właściwe przygotowanie Studium pozwala bowiem na odpowiednie zagospodarowanie posiadanych zasobów, ograniczając ich niewłaściwe wykorzystanie na wszystkich etapach realizacji projektu, a później także eksploatacji obiektu, co z punktu widzenia obecnej sytuacji jednostek samorządu terytorialnego nie pozostaje, jak zakładamy, bez znaczenia.

Jedną z ważniejszych funkcji Studium Wykonalności jest jasne określenie kryteriów stosowanych do oceny poszczególnych wariantów realizacji planowanej inwestycji. W praktyce jednym z najważniejszych kryteriów tej oceny jest analiza ekonomiczna i finansowa. Oczywiście można zgodzić się ze stwierdzeniem, że warianty inwestycyjne podlegają ocenie również pod kątem kryteriów technicznych. Nikt bowiem nie postawi budynku na nieosuszonych bagnach, nikt też nie wybierze bardziej awaryjnego lub przestarzałego rozwiązania technicznego dla swojej inwestycji. Przyglądając się jednak bliżej tym stwierdzeniom, moglibyśmy zauważyć, iż w gruncie rzeczy opierają się one na kryteriach ekonomicznych. Dzisiejsza technologia budowlana pozwala na postawienie praktycznie dowolnej budowli w dowolnym miejscu. To że nikt nie stawia budynków na nieosuszonych bagnach, wynika z faktu, iż koszty niezbędnych rozwiązań technicznych byłyby zbyt wysokie w odniesieniu do kosztu wzniesienia przedmiotowych budynków na stabilnym gruncie.

Niejednokrotnie koszty związane z przygotowaniem Studium Wykonalności przez zewnętrznych konsultantów zniechęcają do dokonania odpowiednich badań i oceny projektu w fazie przedinwestycyjnej. Jednak w tym miejscu należy podkreślić, iż właściwie przeprowadzona analiza przedinwestycyjna może zaoszczędzić znacznie większych

Wydatków na realizację i eksploatację źle ukierunkowanej inwestycji w przyszłości. Studium Wykonalności bowiem częściowo odpowiada tradycyjnie opracowywanym założeniom techniczno-ekonomicznym inwestycji i właściwie przygotowane, powinno prowadzić z jednej strony do jej jak najsprawniejszej realizacji, z drugiej zaś do zminimalizowania ryzyka podjęcia niewłaściwej decyzji, której konsekwencje mogą być odczuwalne nie tylko w fazie realizacyjnej, ale również eksploatacyjnej.

Warto wspomnieć, iż bardzo często można spotkać się z sytuacją, w której konsultant poproszony o „napisanie studium wykonalności” nie będzie wiedział, czego się od niego oczekuje. Paradoksalnie, nie ma w tym nic dziwnego. Rzetelny konsultant powinien najpierw przeprowadzić z klientem rozmowę w celu ustalenia, czego on dokładnie oczekuje, w szczególności zaś, w jakim celu zamierza opracować Studium Wykonalności, to znaczy do czego jest mu ono potrzebne. Jeśli zamierza on ubiegać się o środki finansowe na realizację inwestycji (niezależnie czy jest to dotacja, czy kredyt), istotne będą wymagania konkretnej instytucji oferującej dane środki. Zakres Studium Wykonalności dla inwestycji finansowanych przez Unię Europejską może być bowiem (i zazwyczaj jest) inny niż zakres Studium dla takiej samej inwestycji finansowanej przez bank. Co więcej, procedury

poszczególnych banków mogą wymagać przedstawienia w Studium nieco innych zakresów informacji.

Studium Wykonalności projektów inwestycyjnych podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego stanowi pewien szczególny przypadek procesu decyzyjnego. Specyfika każdej inwestycji powoduje, iż praktycznie dla każdej z nich odpowiednie są inne metody analizy i prezentacji danych. Różnice pomiędzy Studiami Wykonalności projektów dotyczących różnych branż sprowadzają się do sposobu ich wykonania i pewnych różnic w doborze kryteriów. Specyfika każdej inwestycji powoduje bowiem, iż dla każdej z nich odpowiednie są inne metody przeprowadzania analiz i prezentacji danych.

W tym momencie nasuwa się pytanie, jaką zawartość powinno mieć Studium Wykonalności.

Niezależnie od rodzaju (branży), skali i stopnia złożoności projektu inwestycyjnego można przyjąć, iż każde Studium Wykonalności składa się z czterech głównych elementów:

- identyfikacji projektu,
- identyfikacji dostępnych wariantów technicznych,
- analizy finansowej i ekonomicznej,
- analizy kosztów i korzyści związanych z planowaną inwestycją.

Szczegółowość powyższych elementów jest uzależniona od rodzaju (branży), skali i złożoności planowanej inwestycji, celu dokonywania analiz i przygotowywania opracowania oraz potrzeb inwestora. W oparciu o te kryteria Studium Wykonalności może być uzupełniane o dodatkowe elementy, takie jak np. analiza instytucjonalna, harmonogram wdrażania projektu, ocena oddziaływania na środowisko.

Wielokrotnie w treści *Przewodnika* posługujemy się argumentem roli Studium Wykonalności w procesie decyzyjnym. Aby uniknąć nieporozumień, chcielibyśmy w tym miejscu wyjaśnić, co należy przez to rozumieć. Wybór jest efektem procesu decyzyjnego, polegającego na określeniu rozwiązania, które uznajemy za najlepsze przy zastosowaniu przyjętych wcześniej kryteriów. Kryteria z kolei należy rozumieć jako reguły, którymi posługujemy się przy podejmowaniu decyzji. Kryterium może być np. jakość, czas realizacji, cena itp. W praktyce rzadko bierzemy się pod uwagę tylko jedno kryterium. Podejmując decyzję, kierujemy się zazwyczaj, w mniej lub bardziej uświadomiony sposób, kilkoma kryteriami. Tak rozumiany proces decyzyjny opiera się na założeniu istnienia pewnej idealnej sytuacji, w której inwestor, mając zidentyfikowane możliwe rozwiązania i jasno określone kryteria, podejmuje na ich podstawie decyzję o podjęciu lub rezygnacji z realizacji określonej inwestycji. W praktyce decyzja inwestycyjna podejmowana jest często na podstawie czynników niepoddających się żadnym analizom. Z tego względu zaprezentowana w *Przewodniku* rola i struktura Studium Wykonalności stanowi pewne uproszczenie, które jednak pozwoli Państwu łatwiej zrozumieć cały proces,

zachowując jednocześnie świadomość, kiedy i w jakim kierunku ma on prawo odbiegać od założonego modelu.

Podsumowanie

- Decyzja o podjęciu czy rezygnacji z realizacji projektu inwestycyjnego powinna być poparta wynikami stosownych badań i analiz obejmujących odpowiedni zakres zagadnień związanych z jego przygotowaniem, realizacją i przyszłą eksploatacją. Dokument stanowiący ich zwięźczenie nosi miano Studium Wykonalności;
- Studium Wykonalności jest ważnym narzędziem, dzięki któremu inwestor może zaplanować i zarządzać inwestycją z uwzględnieniem jej specyfiki, w sposób pozwalający na racjonalne ograniczenie ryzyka wynikającego z nieprzewidzianych zdarzeń w trakcie realizacji oraz dysponowanie posiadanymi zasobami, biorąc pod uwagę wszelkie aspekty dotyczące przyszłej eksploatacji inwestycji;
- Studium Wykonalności powinno być podstawowym dokumentem, na podstawie którego inwestor podejmuje decyzję o rozpoczęciu/zaniechaniu realizacji inwestycji;
- Przygotowanie Studium Wykonalności powinno poprzedzać rozpoczęcie realizacji każdej inwestycji podejmowanej przez jednostki samorządu terytorialnego ze względu na potrzebę racjonalizacji przedsięwziętych środków i angażowanych zasobów;
- Rzetelne przygotowanie inwestycji i przeprowadzenie stosownych analiz daje inwestorowi możliwość podjęcia właściwych decyzji co do wszystkich kwestii związanych z planowaną inwestycją na wszystkich jej fazach;
- Studium Wykonalności, które wykazuje bezzasadność realizacji inwestycji, również posiada dużą wartość, gdyż zapobiega złej alokacji zasobów.

ROZDZIAŁ 2

ROLA STUDIUM WYKONALNOŚCI Z PUNKTU WIDZENIA WYMAGAN JEDNOSTKI FINANSUJĄCEJ/ WSPÓLFINANSUJĄCEJ REALIZACJĘ PROJEKTU

2.1. WPROWADZENIE

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej przed jednostkami samorządu terytorialnego otworzy się możliwość korzystania ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności na realizację projektów inwestycyjnych.

Wiele samorządów skorzystało do tej pory ze środków pomocowych na rozwój infrastruktury w regionie (głównie w ramach programów ISPA oraz Phare) i zdobyło cenne doświadczenia, które będą mogły wykorzystać po akcesji. Doświadczenia te będą tym bardziej cenne, zważywszy na fakt, iż w latach 2004-2006 ze środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności dla Polski przeznaczono 4,65 miliarda euro (w cenach z 1999 r.) na realizację projektów w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz 3,73 miliarda euro (w cenach z 1999 r.) w ramach Funduszu Spójności (FS). Potencjalnie więc jednostki samorządu terytorialnego będą miały możliwość pozyskania kilkakrotnie więcej środków na realizację projektów inwestycyjnych w regionie niż do tej pory. Stopień ich wykorzystania uzależniony będzie w głównej mierze od stopnia uświadomienia i przygotowania samorządów do absorpcji tychże środków oraz dostępności środków krajowych, stanowiących wkład własny samorządów (szacowany na około 3,5 miliarda euro w okresie od 2004 do 2006 roku). Zasadniczym elementem będzie jednak sposób przygotowania projektu. Jedynie projekt rzetelnie przygotowany, oparty na racjonalnych przesłankach ekonomicznych i technicznych, uwzględniający oddziaływanie na wszelkie elementy rozwoju regionu znajdzie uznanie w postaci przyznania dofinansowania ze środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności.

W tym miejscu należy jednak wyraźnie podkreślić, iż decyzja o zgłoszeniu konkretnego projektu do dofinansowania ze środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności, a zatem przygotowania stosownej aplikacji, powinna być następstwem decyzji jednostki samorządu terytorialnego o rozpoczęciu realizacji inwestycji w sytuacji, w której widzi ona potrzebę lub konieczność pozyskania dodatkowych środków. Decyzja o podjęciu realizacji inwestycji powinna z kolei opierać się na racjonalnych przesłankach i wnioskach z analiz przeprowadzonych w toku przygotowywania Studium Wykonalności, na co już wielokrotnie zwracaliśmy uwagę. Innymi słowy, właściwa z racjonalnego punktu widzenia, sekwencja

zdarzeń winna kształtować się następująco:

- identyfikacja potrzeb inwestycyjnych jednostki samorządu terytorialnego,
- dokonanie wyboru inwestycji przeznaczonych do realizacji w zakładanym okresie,
- określenie możliwości finansowych inwestora w zakładanym okresie,
- ocena potrzeby i możliwości uzyskania dofinansowania realizacji inwestycji ze środków zewnętrznych (w tym m. in. pochodzących z Unii Europejskiej),
- dokładne określenie sposobu i źródeł finansowania wytypowanych inwestycji (montaż finansowy),
- przygotowanie dla nich Studium/ów Wykonalności,
- przygotowanie stosownych wniosków o dofinansowanie realizacji inwestycji ze środków zewnętrznych.

W zależności od projektu ostatnia z sekwencji może, a niekiedy powinna być poprzedzona przygotowaniem raportu oceny oddziaływania na środowisko oraz uzyskaniem niezbędnych pozwoleń, zezwoleń itp. (np. pozwolenia na budowę).

Szczególnie ważne jest, aby przed przystąpieniem do opracowania Studium Wykonalności inwestycji zbadać i określić możliwości jej finansowania, gdyż Studium powinno dotyczyć projektu, dla którego możliwe jest określenie, ze znacznym stopniem prawdopodobieństwa, pochodzenia źródeł finansowania jego realizacji. Sposób finansowania projektu musi być bowiem określony już na wstępnym etapie, jako że ma on znaczący wpływ na poziom kosztów związanych z realizacją oraz jego wyniki finansowe.

2.2. STUDIUM WYKONALNOŚCI JAKO ELEMENT PROCEDURY UBIEGANIA SIĘ O DOFINANSOWANIE REALIZACJI PROJEKTU INWESTYCYJNEGO ZE ŚRODKÓW FUNDUSZY STRUKTURALNYCH UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ FUNDUSZU SPÓJNOŚCI

Biorąc pod uwagę potrzeby inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego i rodzaj projektów przez nie realizowanych oraz nieodległe w czasie członkostwo Polski w Unii Europejskiej należy podkreślić fakt, iż głównym źródłem finansowania realizacji tychże projektów będą w najbliższych latach środki pochodzące z funduszy strukturalnych UE, w tym głównie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, oraz ze środków Funduszu Spójności (FS).

W tym miejscu należy zatem w kilku zdaniach przedstawić procedurę ubiegania się o dofinansowanie realizacji inwestycji ze środków obu funduszy, aby pozwolić Państwu zrozumieć rolę Studium Wykonalności w tym procesie oraz przybliżyć kilka pojęć, którymi posługiwać się będziemy poniżej. Celem lepszego zrozumienia całego procesu i struktury instytucji

w niego zaangażowanej posłużymy się przykładem Funduszu Spójności.

Strategiczne kierunki alokacji środków finansowych pochodzących z Funduszu Spójności w pierwszych latach po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej określa Narodowy Plan Rozwoju. Na jego podstawie przygotowane zostały bardziej szczegółowe dokumenty w postaci Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006. Ten ostatni dokument określa szczegółowo rodzaje przedsięwzięć, które będą miały szansę uzyskania wsparcia ze środków Funduszu (1).

Pierwszym krokiem na drodze do uzyskania dofinansowania realizacji projektu inwestycyjnego ze środków Funduszu Spójności jest przygotowanie propozycji projektu w formie tzw. wniosku wstępnego. Wnioski wstępne składane są do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (instytucja pośrednicząca) lub do właściwego wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej (instytucja pośrednicząca). Właściwe terytorialnie wojewódzkie fundusze ochrony środowiska zapewniają wnioskodawcom dostęp do wszelkich informacji wraz z formularzami stosownych dokumentów.

Wojewódzkie fundusze ochrony środowiska dokonują oceny zgłoszonych wniosków pod względem formalnym. Te, które nie spełniają warunków formalnych, są zwracane wnioskodawcom celem uzupełnienia lub dokonania innych stosownych poprawek. Na podstawie właściwie przygotowanych wniosków wstępnych wojewódzkie fundusze ochrony środowiska przygotowują listy potencjalnych przedsięwzięć do dofinansowania z Funduszu Spójności i przekazują je Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Specjaliści z NFOŚiGW dokonują oceny przesłanych wniosków pod kątem planowanego efektu ekologicznego oraz wykonalności technicznej, ekonomicznej i finansowej, zgodnie ze Strategią Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006 oraz przyjętymi przez ministra środowiska (Sektorowa Instytucja Zarządzająca) kryteriami (2). Wynikiem tej oceny jest sporządzenie listy najlepiej przygotowanych projektów, która jest następnie przedstawiana Komitetowi Sterującemu.

Następnie minister środowiska (Sektorowa Instytucja Zarządzająca) wspierany przez Komitet Sterujący, ujmuje zgłoszone wnioski na liście projektów do przygotowania, w sposób chronologiczny w odniesieniu do wyników wcześniejszej oceny. Po decyzji ministra środowiska następuje etap przygotowywania, we współpracy WFOŚiGW oraz NFOŚiGW, pełnych wniosków dla projektów umieszczonych na wspomnianej liście.

Pełna aplikacja powinna zawierać niezbędne elementy, takie jak: studium wykonalności, ocena oddziaływania na środowisko, analiza ekonomiczna i finansowa.

Tak przygotowana aplikacja wysyłana jest do Komisji Europejskiej, która, oceniając przesłane aplikacje, bierze pod uwagę:

- średnioterminowe korzyści gospodarcze i społeczne projektu;
- priorytety ustalone przez Polskę;
- wkład, jaki może przynieść projekt we wprowadzeniu polityki wspólnotowej w zakresie ochrony środowiska, włączając w to

(1) O rodzajach tych przedsięwzięć szerzej w Słowniczku (Rozdział 3). Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006 będzie przedmiotem negocjacji z Komisją Europejską i na tej podstawie określony zostanie przedmiotowy zakres wsparcia oraz jego wysokość.

(2) Są to kryteria ogólne oraz szczegółowe. W skład tych ostatnich wchodzi kryteria osiągnięcia standardów UE oraz kryteria stanu przygotowania przedsięwzięcia. Szczegółowe informacje dostępne w Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004 - 2006, na stronach 21-23. Treść Strategii jest dostępna pod adresem internetowym www.cios.gov.pl

- zasadę „zanieczyszczający płaci”;
- zgodność projektu z politykami wspólnotowymi oraz innymi działaniami strukturalnymi Wspólnoty;
- zachowanie odpowiedniej równowagi pomiędzy interwencjami Funduszu Spójności w sektorze ochrony środowiska oraz infrastrukturę transportową.

Proces ten trwa około 3-4 miesięcy.

Jeśli w świetle powyższych kryteriów, projekt zyska uznanie Komisji, zostanie mu podjęta decyzja jednostronna o dofinansowaniu projektu. Następnie podpisywana jest umowa między Ministerstwem Finansów a Ministerstwem Środowiska i pomiędzy tym ostatnim a instytucją pośredniczącą - Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚ). Realizacja projektu rozpoczyna się po podpisaniu umowy pomiędzy beneficjentem a NFOŚ.

Powyższy opis procedury przyznawania dofinansowania realizacji projektów inwestycyjnych ze środków Funduszu Spójności (3) ma na celu uświadomienie Państwu, jak wielostopniowej i szczegółowej ocenie poddawany jest każdy projekt ubiegający się o przyznanie dofinansowania ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Skłania to do wniosku, iż w warunkach konkurencji projektów o pozyskanie środków z ograniczonej puli ogólnego poziomu wsparcia w danym okresie, szanse na ich uzyskanie mają wyłącznie projekty dobrze przygotowane, spójne wewnątrznie i oparte na racjonalnych przesłankach.

Jednym z podstawowych elementów warunkujących właściwe przygotowanie projektu i skuteczne ubieganie się o uzyskanie dofinansowania jego realizacji z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz Funduszu Spójności jest przeprowadzenie w fazie przedinwestycyjnej rzetelnej analizy czynników warunkujących powodzenie inwestycji. Analizy takiej dokonuje się w toku przygotowywania Studium Wykonalności.

Przechodząc zatem do Studium Wykonalności projektów inwestycyjnych ubiegających się o dofinansowanie ze środków funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności przedstawiamy wykaz elementów, z których powinno się ono składać. Są to:

- 1) *identyfikacja projektu;*
- 2) *analiza wariantów;*
- 3) *analiza techniczna;*
- 4) *analiza finansowa i ekonomiczna;*
- 5) *analiza kosztów i korzyści społecznych.*

Identyfikacja projektu

Jest formą wprowadzenia, którego celem jest zaprezentowanie wszystkich elementów związanych z tem i kontekstem projektu. Powinna zawierać:

- Wskazanie instytucji wnioskującej, lokalizacji i zakresu projektu;

3) W przypadku □ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego procedura przyznawania dofinansowania przebiega bardzo podobnie, jednakże przy udziale innych podmiotów, w zależności od rodzaju projektu;

- Określenie celów projektu. Cele powinny być jasno opisane i pozostawać w koherencji z krajowymi dokumentami programowymi oraz celami właściwej polityki Unii Europejskiej;
- Opis tła projektu. Ze Studium Wykonalności musi jasno wynikać, w jaki sposób projekt wpasowuje się w strukturę warunków ekonomicznych, demograficznych oraz związanych z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym i przemysłowym regionu. W tej części umieszcza się opis regionu w kategoriach geograficznych, gospodarczych, przemysłowych i demograficznych, a ponadto opis historii projektu, głównych jego beneficjentów wraz z przytoczeniem danych dotyczących rozwoju ekonomicznego z punktu widzenia poziomu przeciętnego wynagrodzenia na głowę mieszkańca, najważniejszych i najlepiej rozwiniętych sektorów gospodarczych, stopy bezrobocia, liczby małych, średnich i dużych przedsiębiorstw, prognozy rozwoju gospodarczego regionu itp.;
- Opis bieżącej sytuacji w danym sektorze. Opis ten powinien dotyczyć bieżącego stanu technicznego istniejącej infrastruktury, zakładu czy systemu, w zależności od rodzaju projektu. Pamiętając, iż ta część *Przewodnika* dotyczy projektów inwestycyjnych związanych z rozwojem transportu oraz ochroną środowiska, można w tym miejscu wymienić takie elementy, jak: układ stosunków własnościowych, struktura podziału kompetencji i odpowiedzialności związanej z istniejącą infrastrukturą, zakładem czy systemem, ich bieżący stan techniczny oraz parametry ilościowe i jakościowe związane z ich funkcjonowaniem. Zapoznanie się z treścią rozdziału 2.3. (poniżej), w którym zaprezentowany jest przykładowy zakres Studium Wykonalności inwestycji z sektora gospodarki wodnej, powinno ułatwić zrozumienie tej części Studium Wykonalności.
Jest to bowiem bardzo ważny element Studium, do którego rozwiązania przyczyni się realizacja projektu, oraz uzasadnienie przyczyn, dla których projekt wymaga dofinansowania ze środków funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności.

Analiza wariantów

Analiza wariantów ma na celu określenie możliwych do zrealizowania opcji rozwiązania problemu/ów opisanych w części I Studium Wykonalności (identyfikacja projektu). Może to być np. opis możliwych wariantów technicznych przebiegu drogi lub różnych technologii realizacji oczyszczalni ścieków. W tej części Studium Wykonalności dokonuje się zatem przeglądu alternatywnych opcji technicznych, lokalizacyjnych i organizacyjnych realizacji planowanej inwestycji. Oprócz opisu alternatywnych rozwiązań technicznych, o którym mowa powyżej, analiza powinna obejmować następujące elementy: (1) przedstawienie i porównanie szacunkowych kosztów rozważanych wariantów; (2) ocena wpływu rozważanych wariantów na środowisko, jeśli dotyczy; (3) wskazanie

rozwiązania rekomendowanego w świetle powyższych analiz.

Analiza techniczna

Powinna zawierać szczegółowy opis planowanej inwestycji wraz z opisem przyjętej koncepcji technicznej. Opis planowanej inwestycji winien być dokonany w rozbiciu na poszczególne elementy techniczne projektu, a każdy z nich musi zostać opatrzony krótkim opisem z podaniem cech technicznych. Do analizy technicznej należy załączyć podstawowe plany i rysunki projektowe.

Dla tak opisanej inwestycji należy następnie oszacować koszty realizacji w sposób umożliwiający ich weryfikację. Dla każdego elementu technicznego projektu powinno się podać źródło pochodzenia informacji o cenach, oszacowanie stopnia dokładności przyjętych wartości wraz z rokiem, z którego pochodzą i zastosowanym kursem wymiany walut (PLN/EUR).

Częścią analizy technicznej jest również harmonogram realizacji inwestycji, plan pracy oraz plan przetargów, ujęte w skali czasowej obejmującej okres realizacji projektu. Dane te pozwolą oceniającemu wniosek zweryfikować przyjęte założenia organizacyjne i techniczne, a inwestorowi - w tym wypadku jednostce samorządu terytorialnego - ocenić postęp projektu na każdym etapie jego realizacji.

Kolejnym elementem analizy technicznej jest oszacowanie szeroko pojętych kosztów operacyjnych (koszty utrzymania inwestycji, koszty osobowe, koszty mediów oraz koszty związane z niezbędnymi remontami), ujętych w maksymalnie dziesięcioletnim okresie planowania. Podobnie jak w przypadku kosztów inwestycyjnych, koszty operacyjne powinny być przedstawione w formie umożliwiającej ich weryfikację, z podaniem tych samych elementów.

Analiza finansowa i ekonomiczna

Analiza finansowa dostarcza kryteriów oceny projektu inwestycyjnego z punktu widzenia instytucji realizującej. W tej analizie brane są pod uwagę konkretne przepływy finansowe, czyli koszty i przychody związane z realizacją inwestycji i jej eksploatacją.

W analizie finansowej możemy wyróżnić dwie podstawowe grupy metod oceny: (1) statyczne metody oceny inwestycji oraz (2) dynamiczne metody oceny inwestycji. Głównym czynnikiem różnicującym jest fakt, iż metody statyczne nie uwzględniają wartości pieniądza w czasie, w przeciwieństwie do metod dynamicznych.

Styczne metody oceny inwestycji cechuje prostota. Jednym z prostszych reprezentantów tych metod jest okres zwrotu, czyli czas, po którym przychody netto z inwestycji pokrywają wydatki inwestycyjne.

W wielu jednak przypadkach metody te nie są wystarczającymi kryteriami podejmowania decyzji.

Do dynamicznych metod oceny inwestycji należą:

- wartość bieżąca netto (NPV),
- wewnętrzna stopa zwrotu (IRR).

Metody te, a w szczególności NPV, są najtrafniejszymi środkami oceny inwestycji. Z tego też powodu instytucje finansujące wykorzystują je najczęściej.

Na analizę finansową inwestycji ubiegającej się o dofinansowanie realizacji ze środków funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności składają się: analiza przepływów finansowych, analiza płynności i analiza wrażliwości.

Analiza ekonomiczna (zwana też analizą kosztów i korzyści) ma na celu dostarczenie kryteriów do oceny projektu z punktu widzenia rozwoju oraz sytuacji ekonomicznej i gospodarczej regionu, w którym inwestycja jest zlokalizowana.

Stosowanie w toku analizy i oceny projektu wyłączenie kryteriów wynikających z analizy finansowej mogłoby prowadzić do bardzo niekorzystnych konsekwencji. Przykładowo, aby osiągnąć taką rentowność oczyszczalni ścieków w mieście A, która pozwalałaby na jak najszybszy zwrot kosztów inwestycyjnych oraz pokrycie kosztów bieżącego utrzymania obiektu, należałoby nałożyć na odbiorców usług (np. gospodarstwa domowe) jak najwyższe opłaty z tytułu odprowadzania ścieków. Z punktu widzenia gminy byłoby to niewątpliwie bardzo wskazane. Niemniej jednak z punktu widzenia rozwoju gospodarczego całego regionu (wzrost kosztów produkcji przemysłowej) oraz poziomu życia jego mieszkańców (nadmierny wzrost udziału opłat stałych w ogóle wydatków gospodarstw domowych), mogłoby się okazać zgubne.

Z tego względu w procesie decyzyjnym uwzględnić należy kryteria analizy ekonomicznej. We wspomnianym przypadku takim kryterium mogłoby być uzyskanie minimalnych przychodów za usługi dla społeczności lokalnej (przez to i minimalnych cen). Z drugiej strony jednak przychody te powinny być na tyle duże, aby zagwarantować niezbędny efekt ekologiczny, tj. pokryć konieczne koszty eksploatacyjne i remontowe.

Analiza kosztów i korzyści nabiera szczególnego znaczenia w odniesieniu do inwestycji komunalnych, które nie generują żadnych przychodów. Dla przykładu, projekt dotyczący wybudowania drogi lokalnej nie generuje po zakończeniu żadnych przychodów. Niemniej jednak jakość drogi i jej przebieg powodują co najmniej ograniczenie wydatków transportowych jej lokalnych użytkowników.

Analiza kosztów i korzyści społecznych

Analiza społecznych kosztów i korzyści jest próbą podsumowania kosztów i korzyści wynikających z realizacji projektu, uwzględniającą jej wpływ na aspekty ekonomiczne, społeczne i gospodarcze rozwoju regionu.

Przykładem korzyści wynikających z realizacji projektu inwestycyjnego z zakresu ochrony środowiska jest np.: zwiększenie liczby gospodarstw domowych (mieszkańców) korzystających z określonych usług (np. dostawy wody), stworzenie dodatkowych miejsc pracy, podniesienie standardu higieny itp.

Tak przedstawiona struktura Studium ma znamiona modelu o charakterze uniwersalnym i powinna być za każdym razem dostosowywana, o czym już kilkakrotnie była mowa powyżej, do specyficznych warunków i cech projektu, potrzeb inwestora oraz wymagań związanych z ubieganiem się o przyznanie środków na realizację inwestycji z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej lub Funduszu Spójności. Niemniej jednak, dla celów porównawczych, w rozdziale 2 poniżej, przedstawiamy Państwu przykładową strukturę Studium Wykonalności dla inwestycji z wybranego sektora.

Podsumowanie

- W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej przed jednostkami samorządu terytorialnego otwiera się niepowtarzalna szansa wykorzystania środków funduszy strukturalnych na rozwój infrastruktury w regionach;
- Przygotowanie Studium Wykonalności jest koniecznym elementem poprzedzającym rozpoczęcie starań o uzyskanie dofinansowania na realizację projektu ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz Funduszu Spójności;
- Wnioski wypływające ze Studium Wykonalności stanowią podstawę oceny projektu pod kątem podjęcia decyzji o przyznaniu/odmowie dofinansowania jego realizacji ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

2.3. PRZYKŁADOWY ZAKRES STUDIUM WYKONALNOŚCI INWESTYCJI Z SEKTORA GOSPODARKI WODNEJ

Przedstawiamy Państwu, w celach porównawczych, przykładowy zakres Studium Wykonalności inwestycji w zakresie ochrony środowiska w sektorze gospodarki wodnej (4).

1. Nazwa wnioskodawcy i instytucji odpowiedzialnej za promocję projektu
2. Tematyka studium
 - 2.1. Tytuł projektu
 - 2.2. Cele projektu
3. Streszczenie

4) według zakresu Studium Wykonalności zatwierdzonego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej 19 września 2001 r.

- 3.1. Skrócony opis projektu
 - 3.1.1. Ogólny opis tła projektu
 - 3.1.2. Opis celów projektu
 - 3.1.3. Opis alternatywnych wariantów
 - 3.1.4. Lokalizacja
 - 3.1.5. Opis rozwiązań technologicznych
 - 3.1.6. Zakres projektu
 - 3.1.7. Wpływ na środowisko
- 3.2. Koszty projektu
- 3.3. Streszczenie rezultatów ekonomicznych
 - 3.3.1. Rezultaty analizy finansowej
 - 3.3.2. Rezultaty analizy ekonomicznej (łącznie z wpływem na zatrudnienie i środowisko)
 - 3.3.3. Analiza ryzyka (analiza wrażliwości)
- 3.4. Finansowanie
- 3.5. Wdrażanie inwestycji
- 3.6. Rekomendacje
- 4. Otoczenie i trendy makroekonomiczne
 - 4.1. Warunki gospodarcze w Polsce
 - 4.1.1. Wzrost gospodarczy - PKB i inflacja
 - 4.1.2. Bezrobocie i poziom wynagrodzeń
 - 4.2. System prawny
 - 4.2.1. System podatkowy
 - 4.2.2. Zamówienia publiczne
 - 4.2.3. Inne uwarunkowania prawne istotne z punktu widzenia wdrażania projektu
 - 4.3. Polityka ochrony środowiska
 - 4.3.1. Ogólny zarys polityki państwa (m.in. narodowa polityka ekologiczna, narodowa strategia ochrony środowiska, plan wdrażania dyrektyw unijnych)
 - 4.3.2. Opis strategii regionalnej
 - 4.3.3. Spójność inwestycji z polską i unijną polityką ochrony środowiska
 - 4.3.3.1. Polskie regulacje prawne
 - 4.3.3.2. Regulacje prawne Unii Europejskiej
 - 4.3.3.3. Zgodność inwestycji z regulacjami polskimi oraz regulacjami UE
 - 4.3.4. Opis sektora komunalnego
 - 4.3.4.1. Podłoże instytucjonalne
 - 4.3.4.2. Kierunki rozwoju sektora
 - 4.3.4.3. Charakterystyka sektora
 - 4.3.4.4. Uregulowania prawne
- 5. Warunki ekonomiczne i społeczne na obszarze objętym inwestycją
 - 5.1. Warunki geograficzne i środowiskowe na obszarze inwestycji (m.in. topografia, klimat, warunki meteorologiczne)
 - 5.2. Warunki społeczne i kulturowe (m.in. warunki rozwoju,

transport publiczny, obszary
zabytkowe, turystyka)

5.3. Warunki ekonomiczne

5.3.1. Dostępność źródeł (m.in. gleby, woda, zasoby naturalne,
struktura rynku

pracy, ceny, jakość usług)

5.3.2. Planowanie przestrzenne

5.3.3. Struktura i zakres działań gospodarczych

5.3.4. Położenie i odległość od rynku zbytu

5.3.5. Zatrudnienie i płace (dostępność siły roboczej)

5.3.6. Prognoza gospodarcza i strategia rozwoju regionu

5.3.7. Plan inwestycyjny

5.3.8. Warunki demograficzne

5.3.9. Prognoza dochodów gospodarstw domowych z obszaru
związanego z inwestycją

6. Analiza potrzeb

6.1. Obecne i przyszłe potrzeby gospodarstw domowych

6.1.1. Identyfikacja obecnej liczby klientów indywidualnych

6.1.2. Analiza możliwości nabywczych na podstawie
przychodów i struktury wydatków

6.1.3. Prognoza: liczby nowych klientów, ilości i jakości
zmian opartych na akceptowalnych cenach usług, włączając
elastyczność potrzeb w stosunku do cen i przychodów

6.2. Obecne i przyszłe potrzeby przemysłu, usług i rolnictwa

6.2.1. Analiza struktury i ilości obecnego zapotrzebowania

6.2.2. Prognoza jakości i ilości potrzeb na podstawie analizy
rozwoju gospodarczego, tendencji rozwoju poszczególnych
sektorów przemysłu, proponowanych wskaźników cen
i wpływów

6.3. Obecne i przyszłe zapotrzebowanie innych instytucji

6.3.1. Obecne potrzeby instytucji takich jak szkoły, szpitale
i inne tego typu jednostki wliczając przedsiębiorstwa
użyteczności publicznej

6.3.2. Prognoza jakości i ilości zapotrzebowania na usługi
oparta o prognozę rozwoju usług w sektorze, wzrost liczby
przedsiębiorstw, proponowane opłaty i odpowiednie wskaźniki
cen i przychodów

6.4. Podsumowanie obecnych i przyszłych potrzeb

7. Opis istniejącego systemu

7.1. Struktura systemu pod kątem podziału kompetencji,
odpowiedzialności oraz struktura

własnościowej

7.2. Ilościowe i jakościowe parametry wody i ścieków w obecnym
systemie

7.2.1. Charakterystyka odpadów komunalnych, przemysłowych
i rolniczych i/lub jakości wody bezpośrednio ze zbiorników

7.2.2. Bilans stosunku wody do odprowadzanych ścieków

- 7.3. Ogólny opis techniczny obecnego systemu dostarczania wody i odprowadzania ścieków
- 7.4. Działania związane z minimalizacją istniejących luk w systemie - wymagane badania i konserwacja
- 7.5. Zgodność z polskimi i unijnymi wymogami
- 7.6. Opis jakościowy i ilościowy niedoskonałości w stosunku do stanu pożądanego
- 7.7. Identyfikacja niezbędnych działań redukujących ilościowe i jakościowe niedoskonałości systemu
- 8. Informacja na temat istniejącego przedsiębiorstwa
 - 8.1. Przegląd ogólny
 - 8.2. Status prawny i struktura własności
 - 8.3. Istniejąca i przyszła konkurencja na rynku
 - 8.4. Obecny podział na rynku usług wodnych i ściekowych
 - 8.5. Strategia przedsiębiorstwa dotycząca jakości i ilości usług
 - 8.6. Sytuacja finansowa
- 9. Analiza wariantów
 - 9.1. Zakres analizy
 - 9.2. Alternatywne rozwiązania technologiczne i lokalizacyjne
 - 9.3. Alternatywne rozwiązania organizacyjne w zakresie wdrażania inwestycji
 - 9.4. Wstępny szacunkowy koszt rozważanych rozwiązań alternatywnych
 - 9.5. Ekonomiczne i finansowe porównanie rozważanych wariantów
 - 9.5.1. Wpływ rozważanych wariantowych rozwiązań na ceny usług
 - 9.5.2. Wpływ rozważanych wariantowych rozwiązań na środowisko
 - 9.6. Wskazanie najlepszych rozwiązań
- 10. Lokalizacja
 - 10.1. Opis i charakterystyka wybranej lokalizacji
 - 10.2. Istniejąca infrastruktura
 - 10.3. Dostępność terenów dla celów inwestycji, koszty zakupu i odszkodowań
- 11. Technologia
 - 11.1. Opis i charakterystyka wybranej technologii
 - 11.1.1. Podstawowe parametry technologiczne
 - 11.1.2. Opis podstawowego wyposażenia i sprzętu
 - 11.1.3. Automatyzacja kontroli i system pomiarów
 - 11.2. Opis wymagań infrastrukturalnych (elektryczność, drogi, transport publiczny itd.)
 - 11.3. Rozwiązania konstrukcyjne i warunki budowlane
 - 11.3.1. Rozwiązania konstrukcyjne i bezpieczeństwo
 - 11.3.2. Opis technologii wykopów pod planowaną kanalizację
 - 11.4. Potrzeby materiałowe i media niezbędne przy pracach
 - 11.4.1. Potrzeby materiałowe

- 11.4.2. Zapotrzebowanie na wodę do celów technologicznych i własnych
- 11.4.3. Zapotrzebowanie na elektryczność i bilans elektryczny
- 11.4.4. Inne
- 12. Przygotowanie i wdrażanie inwestycji (plan konstrukcyjny, plan wdrażania)
 - 12.1. Struktura organizacyjna jednostki odpowiedzialnej za wdrażanie projektu (PIU - Project Implementation Unit)
 - 12.1.1. Opis zespołu wdrażającego projekt
 - 12.1.2. Koszty wdrażania
 - 12.2. Plan realizacji robót i prace projektowe
 - 12.2.1. Decyzje i pozwolenia na budowę
 - 12.2.2. Proponowany zakres kontraktu, harmonogram wdrażania, procedura kontraktowa, przetargów
- 13. Koszy inwestycji
 - 13.1. Koszty przedinwestycyjne
 - 13.2. Koszty prac konstrukcyjnych (robót)
- 14. Plan wdrażania projektu łącznie z kosztami działań i konserwacji
 - 14.1. Opis struktury organizacyjnej po zakończeniu inwestycji oraz opis stosunków własnościowych
 - 14.2. Struktura zatrudnienia i planowane szkolenia dla pracowników
 - 14.3. Strategia płac
 - 14.4. Monitoring operacyjny i środowiskowy
 - 14.5. Porozumienia z klientami
 - 14.6. Porozumienia z dostawcami
- 15. Prognoza dochodów i kosztów w analizowanym okresie
 - 15.1. Dochody
 - 15.2. Koszty materiałów i energii
 - 15.3. Usługi zewnętrzne
 - 15.4. Podatki i opłaty
 - 15.5. Wynagrodzenia i pokrewne wydatki
 - 15.1.1. Wynagrodzenia
 - 15.1.2. Inne świadczenia dla pracowników
 - 15.6. Dewaluacja
 - 15.7. Inne koszty
 - 15.8. Kapitał pracujący
 - 15.9. Koszty regularnej i okresowej konserwacji i napraw podczas życia inwestycji
- 16. Analiza finansowa
 - 16.1. Założenia
 - 16.2. Kalkulacja: Wartość Bieżąca Netto, Wewnętrzna Stopa Zwrotu, Próg Rentowności
 - 16.3. Rezultaty i ocena rezultatów
- 17. Finansowanie
 - 17.1. Analiza źródeł finansowania
 - 17.1.1. Przegląd źródeł i porównanie

- 17.2. Wybrana struktura finansowa inwestycji i uzasadnienie
- 18. Analiza kosztów i korzyści społecznych
 - 18.1. Analiza kosztów społecznych
 - 18.1.1. Wahania cen i typy produkcji
 - 18.1.2. Wahania wynagrodzeń
 - 18.1.3. Aspekty podatkowe
 - 18.1.4. Koszty zewnętrzne
 - 18.1.5. Koszty pozafinansowe
 - 18.1.6. Koszty społeczne wynikające z dodatkowego zatrudnienia
 - 18.2. Analiza korzyści społecznych
 - 18.2.1. Wahania cen i typy produkcji
 - 18.2.2. Aspekty podatkowe
 - 18.2.3. Korzyści zewnętrzne
 - 18.2.4. Korzyści pozafinansowe
 - 18.2.5. Korzyści społeczne wynikające z dodatkowego zatrudnienia
 - 18.2.6. Redukcja różnic rozwojowych pomiędzy regionami
 - 18.3. Podsumowanie i konkluzje
 - 18.4. Uzupełniające kryteria oceny
 - 18.4.1. Prezentacja rezultatów inwestycji w stosunku do wypełnienia standardów Unii Europejskiej
 - 18.4.2. Wzrost unijnego przychodu
 - 18.4.3. Spadek nierówności rozwoju regionalnego
 - 18.4.4. Wzrost zatrudnienia
 - 18.4.5. Poprawa jakości środowiska
 - 18.4.6. Osiągnięcie innych celów Unii Europejskiej
- 19. Analiza ryzyka
 - 19.1. Analiza wrażliwości
 - 19.1.1. Wrażliwość na zmianę opłat za wodę i odprowadzanie ścieków
 - 19.1.2. Wrażliwość na zmianę potrzeb gospodarstw domowych
 - 19.1.3. Wrażliwość na zmianę kosztów energii
 - 19.1.4. Wrażliwość na zmianę w założonym poziomie zniżek
 - 19.1.5. Wrażliwość na zmianę cen
 - 19.1.6. Wrażliwość na zmianę kosztów inwestycji
 - 19.1.7. Wrażliwość na zmianę w poziomie dodatkowego zatrudnienia
 - 19.1.8. Podsumowanie

ROZDZIAŁ 3

SŁOWNICZEK TERMINÓW

Pojęcia w porządku alfabetycznym:

Analiza ekonomiczna i finansowa

Analiza, której celem jest oszacowanie korzyści netto projektu generującego koszty i korzyści w pewnym przedziale czasu. Narzędzie pozwalające analizować relacje pomiędzy kosztami i korzyściami projektu. Obejmuje rozkład czasowy spodziewanych przychodów i wydatków oraz oszacowanie korzyści i kosztów, w tym także kosztów i korzyści socjoekonomicznych (mające na celu dostarczenie kryteriów do oceny projektu z punktu widzenia rozwoju oraz sytuacji ekonomicznej i gospodarczej regionu, w którym inwestycja ma być zlokalizowana).

Standardowo obejmuje:

- Cele
- Opis metodologii
- Określenie horyzontu czasowego
- Wskazanie danych projektowych
- Określenie spodziewanych rocznych korzyści i kosztów oraz rocznych przepływów finansowych
- Ocena wartości obecnej netto NPV wewnętrzną stopę zwrotu IRR oraz wskaźnik korzyści-koszty
- ocenę kosztów i korzyści, które nie mogą być w pełni kwantyfikowane lub wycenione
- określenie głównych beneficjentów projektu
- przedstawienie analizy wrażliwości

Analiza wrażliwości

Analiza uwzględniająca ocenę ryzyka i niepewności. Jej przedmiotem jest określenie listy potencjalnych zagrożeń, które mogą mieć wpływ na ogólny wynik projektu

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Zorganizowany 18 marca 1975 r. Jeden z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Zadaniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy regionami należącymi do Unii Europejskiej. Podstawa prawna EFRR ujęta została w art. 159 - 160, 162 ex 130 b, c, e Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej. Z Funduszu tego będą w Polsce realizowane m. in. projekty

infrastrukturalne, projekty inwestycyjne i doradcze dla przedsiębiorstw, działania w zakresie badań i rozwoju, projekty turystyczne, działania związane z rozwojem społeczeństwa informacyjnego.

Fundusz Spójności

Zwany również Funduszem Kohezji. Fundusz utworzony na mocy postanowień Traktatu z Maastricht (Traktat o Unii Europejskiej) z 1991 r. (wszedł w życie w 1993 r.) w celu promowania społecznej i gospodarczej spójności regionów Wspólnoty. Szczegółowe zasady funkcjonowania Funduszu zostały uregulowane w Rozporządzeniu Rady z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiającym Fundusz Spójności (1164/1994/EWG). Celem Funduszu jest współfinansowanie (maksymalnie do wysokości 80-85 % wartości projektu) przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska naturalnego i infrastruktury transportu (sieć transeuropejska) oraz poprawy komunikacji regionalnej. Jest instrumentem ekonomiczno-politycznym, funkcjonującym niezależnie od wcześniejszych funduszy strukturalnych i na innych zasadach. Jest on skierowany do najbiedniejszych krajów UE. Obecnie z pomocy Funduszu korzystają: Grecja, Hiszpania, Irlandia i Portugalia

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej

Cztery fundusze administrowane przez Komisję Europejską, służące finansowaniu pomocy strukturalnej w ramach Unii Europejskiej. Należą do nich: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa.

Instytucja pośrednicząca

Podmiot, któremu Instytucja zarządzająca delegowała część swoich uprawnień związanych z zarządzaniem i koordynacją danego programu operacyjnego finansowanego z funduszy strukturalnych lub w ramach strategii wykorzystania Funduszu Spójności w kraju. W przypadku Funduszu Spójności są to Sektorowe Instytucje Zarządzające. W sektorze ochrony środowiska rolę tę pełnią również Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - Instytucje Pośredniczące II Stopnia.

Instytucja zarządzająca

Instytucja odpowiedzialna za ogólne zarządzanie funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności (funkcję tę pełni Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej) lub koordynację danego programu operacyjnego finansowanego z funduszy strukturalnych lub strategii wykorzystania Funduszu Spójności w kraju. Sprawuje nadzór nad całością systemu zarządzania i kontroli i jest głównym partnerem Komisji

Europejskiej odnośnie do interwencji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W przypadku Funduszu Spójności rolę tę pełni Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej

IRR

Wewnętrzna stopa zwrotu (Internal Rate of Return - IRR). Jeden ze wskaźników (metod oceny) analizy finansowej i ekonomicznej projektów inwestycyjnych. Oznacza taką stopę dyskontową, przy której wartość obecna przyszłych przychodów finansowych jest równa wartości obecnej kosztów projektu. Jest to zatem taka stopa procentowa, przy której \square NPV projektu jest równe zero.

ISPA

Fundusz Przedakcesyjny, wprowadzony w życie na mocy postanowień Agendy 2000, ukierunkowany na wsparcie ochrony środowiska i sektora transportu. Podstawę prawną stanowi art. 308 TWE - ex art. 235. Fundusz został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej (1267/99/WE). Beneficjentami Funduszu są kraje ubiegające się o członkostwo w UE: Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry

Komitet Sterujący

Organ doradczy Instytucji Pośredniczącej I stopnia (właściwego sektorowo ministra) przy wyborze projektów do współfinansowania przez Komisję Europejską w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W skład Komitetu Sterującego wchodzi przedstawiciele instytucji zainteresowanych/biorących udział we wdrażaniu danego rodzaju projektu. Dla przykładu dla projektów z sektora ochrony środowiska ubiegających się o współfinansowanie ze środków Funduszu Spójności wchodzić będą przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, przedstawiciele NFOŚiGW, przedstawiciel MGPIPS, przedstawiciele organizacji pozarządowych desygnowanych przez organizacje ekologiczne, przedstawiciele organizacji samorządowych, przedstawiciel Banku Ochrony Środowiska S.A

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006

Dokument programowy określający najważniejsze działania strukturalne, które Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej zamierza uruchomić w latach 2004-2006. Za jego przygotowanie odpowiedzialne jest Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r., a następnie przekazany Komisji Europejskiej. Dokument jest podstawą negocjacji z Komisją Europejską struktury wsparcia dla Polski ze strony funduszy wspólnotowych w latach

2004-2006 - tj. Podstawy Wsparcia Wspólnoty. NPR wdrażany będzie za pomocą programów operacyjnych i projektów Funduszu Spójności.

NPV

Wartość obecna netto (Net Present Value - NPV). Jeden ze wskaźników (metod oceny) analizy finansowej i ekonomicznej projektów inwestycyjnych. Wyraża się wzorem:

$$\begin{aligned} \text{NPV} &= I_0 \\ &+ \\ &I_1 \\ &+ \\ &I_2 \\ &+ \dots + \\ &I_n \\ &+ \\ &r(1+r) \\ &(1+r) \end{aligned}$$

gdzie:

- I₀ - oznacza początkowe koszty inwestycyjne na początku pierwszego roku;
- I₁ - oznacza przepływy finansowe netto w pierwszym roku;
- I₂ - oznacza przepływy finansowe netto w drugim roku;
- I_n - oznacza wartość pozostałą po ostatnim roku wdrażania projektu;
- R - oznacza stopę dyskontową (0,05) (5) ;
- n - oznacza końcowy rok w cyklu wdrażania pro

jektu.

Ocena Oddziaływania na Środowisko

Analiza mająca na celu określenie, ocenę i opisanie wpływu (bezpośredniego i pośredniego) planowanej inwestycji na ludzi, faunę i florę w obszarze jej oddziaływania, a także na glebę, wodę, powietrze, klimat i krajobraz. Winna również uwzględniać wzajemne oddziaływanie wymienionych wyżej czynników Szczegółowe informacje na temat rodzajów analiz dokonywanych w toku przygotowania Oceny oraz informacji, które powinna zawierać określone są w Ustawie z dnia 20 listopada 2000 r. o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2000.109.1157 z dnia 13 grudnia 2000 r.) - art. 20 i nast

Phare

Program bezzwrotnej pomocy ekonomicznej Unii Europejskiej dla państw Europy Środkowowschodniej, którego podstawę prawną stanowi Rozporządzenie Rady Ministrów nr 3906/89 z dnia 18 grudnia 1989 r. Początkowo wspierał działania na rzecz transformacji gospodarczej

i umacniania struktur demokratycznych, następnie ukierunkowany został na działania prointegracyjne. Priorytetowe obszary wsparcia: sektor prywatny, rolnictwo, administracja, infrastruktura, rozwój zasobów ludzkich i rozwój społeczno-ekonomiczny oraz integracja europejska

Sektorowa Instytucja Zarządzająca

Instytucja odpowiedzialna za zarządzanie i sterowanie danym sektorowym programem operacyjnym lub sektorowym komponentem Funduszu Spójności (w przypadku ochrony środowiska jest to Ministerstwo Środowiska, a w przypadku infrastruktury transportowej - Ministerstwo Infrastruktury).

Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006

Dokument programowy przygotowany przez Rząd RP w celu wykorzystania pomocy unijnej w zakresie objętym celami Funduszu Spójności, oparty na szerszym dokumencie programowym - Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006. Na jego podstawie można będzie ubiegać się o dofinansowanie inwestycji na rzecz środowiska oraz transportowych. Dokument ten podlega uzgodnieniu i zaakceptowaniu przez Komisję Europejską.

Studium Wykonalności

Forma biznesplanu/projektu inwestycji; ważne narzędzie, dzięki któremu można zaplanować i zarządzać inwestycją z uwzględnieniem jej specyfiki, w sposób pozwalający na racjonalne:

- ograniczenie ryzyka wynikającego z nieprzewidzianych zdarzeń związanych z jego realizacją,
- dysponowanie posiadanymi zasobami, biorąc pod uwagę wszelkie aspekty dotyczące jej przyszłej eksploatacji

Dokument wymagany dla podjęcia decyzji inwestycyjnej przez inwestora oraz instytucje finansujące tego typu projekty w formie dotacji lub pożyczek ze środków:

- funduszy przedakcesyjnych UE;
- Funduszu Spójności;
- funduszy strukturalnych UE;
- banków i innych instytucji finansowych, zarówno krajowych, jak i Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz Banku Światowego;
- innych funduszy pochodzenia krajowego (np. dotacji Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej)

STUDIUM WYKONALNOŚCI

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) koordynuje proces przygotowań Polski do członkostwa w Unii Europejskiej, nadzoruje dostosowania legislacyjne, realizację układu stowarzyszeniowego oraz wykorzystywanie środków pomocowych w ramach programów Phare, ISPA i SAPARD, prowadzi działania informujące społeczeństwo polskie o integracji z Unią Europejską.

UKIE prowadzi stronę internetową (www.ukie.gov.pl), na której znajdują Państwo między innymi:

- informacje o wynikach negocjacji akcesyjnych,
- dokumenty dotyczące integracji,
- publikacje, analizy, opracowania przygotowane przez UKIE,
- serwisy tematyczne (m.in. o programach dla samorządów),
- adresy instytucji i organizacji zaangażowanych w proces integracji,
- informacje o ogólnopolskiej sieci Regionalnych Centrów Informacji Europejskiej,
- komunikaty prasowe nt. wydarzeń związanych z integracją europejską,
- zapowiedzi spotkań i konferencji organizowanych przez UKIE,
- informacje o działalności Urzędu,
- kalendarium prac kierownictwa UKIE,
- fotogalerię.

